

Christian Kuosmanen

JOUKKUEURHEILIJOIDEN ASEMA TYÖSUHTEESSA

TIIVISTELMÄ

Christian Kuosmanen: Joukkueurheilijoiden asema työsuhteessa
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma, yritys juridiikka
Tammikuu 2024

Urheilu on nykyään kivenkova bisnestä, ja monen suuren urheiluseuran liikevaihdot vastaavat muiden toimialojen suurten yritysten liikevaihtoa. Miten puolestaan urheiluseurat kohtelevat työntekijöitään eli pelaajia heidän ollessa työsuhteessa seuran kanssa? Toimialan erikoisuus aiheuttaa haasteita työnantajan näkökulmasta, mutta työntekijän aseman tulisi olla yhtä turvattu jokaisella alalla. Tässä tutkielmassa tehdään katsaus seuraavaan kysymykseen, millainen on joukkueurheilijoiden asema työsuhteissa. Tutkimus on rajattu nimenomaan joukkueurheilijoihin, sekä vain tilanteisiin, joissa pelaaja on kiistatta työsuhteessa seuransa kanssa. Tutkimuskysymykseen vastataan työsopimuslain (55/2001), urheilijan tapaturma- ja eläketurvalain (276/2009), oikeuskäytännön sekä käytännön elämän esimerkkien avulla. Tutkimuksen alussa tehdään oletus siitä, että joukkueurheilijoiden asema työsuhteissa on heikompi kuin monien muiden alojen työntekijöiden.

Tutkielma on jaoteltu kolmeen osaan, joista jokainen vastaa yhteen pelaajien oikeusturvan kannalta merkitykselliseen kysymykseen. Ensimmäisessä osassa käsitellään sitä, millainen turva loukkaantuneilla pelaajilla on urheilun luonne huomioon ottaen loukkaantumisilta eivät pelaajat pysty välttymään. Tässä osassa keskiössä on tulkita ja tutkia urheilijan tapaturma- ja eläketurvalakia. Toisessa osassa käsitellään sitä, miten pelaajasiirrot vaikuttavat pelaajien oikeusturvaan. Tässä osassa peilataan vahvasti työsopimuslakiin, sekä EU tason sääntelyyn. Kolmannessa ja viimeisessä osassa käsitellään pelaajasopimusten purkua, ja tarkemmin sitä, milloin sopimuksen purkamiseen ollaan oikeutettuja ja milloin puolestaan ei. Myös tässä osassa työsopimuslaki on keskiössä. Tutkimuskysymykseen vastataan siis lainopin keinoin, oikeuslähteiden velvoittavuusjärjestys huomioon ottaen. Tutkimuksen mukana kulkee koko ajan käytännön elämästä esimerkkejä antavat jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja, sekä jääkiekon SM-liigan pelaajasopimus pohja. Esimerkkien on tarkoitus osoittaa sitä, millaisia sopimuksia voimassa oleva sääntely ajaa tekemään.

Suurimman ongelman pelaajien asemaan työsuhteissaan asettaa se, ettei lainsäädäntö ole riittävän kattavaa. Urheilun luonne asettaa lainsäätäjälle haasteita, ja tutkimuksen tehtyä voi turvallisesti sanoa, ettei tähän haasteeseen pystytä vastaamaan. Liian paljon kysymyksiä jää pelaajan ja seuran sovittavaksi keskenään. Kysymyksistä, joihin laki ei ota kantaa voidaan sopia sopimusvapauden nojalla pelaajan ja seuran välillä vapaasti, tämä taas on pelaajan oikeusturvan kannalta huolestuttavaa.

Avainsanat: joukkueurheilija, työsuhde, työsopimuslaki, urheilijan tapaturma- ja eläketurvalaki, pelaajasopimus, pelaajasiirrot

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

Lähdeluettelo	IV
Oikeustapaussuettelo.....	VI
Lyhenneluettelo	VII
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen aihepiiri.....	1
1.2 Tutkimuksen tavoite ja keskeiset lähteet.....	1
1.3 Tutkimusmetodi.....	3
1.4 Tutkimuksen dispositio	4
1.5 Taustaa	5
2 Loukkaantumiset.....	7
2.1 Vakuuttamisvelvollisuus	7
2.2 Tavalliset loukkaantumiset.....	8
2.3 Tapaturmaeläke	10
2.4 Pysyvä työkyvyttömyys.....	12
3 Pelaajasiirrot	13
3.1 Siirtymisen rajoittaminen	13
3.2 Siirtoikkunat työvoiman liikkuvuuden näkökulmasta.....	15
3.3 Kilpailukieltosopimukset.....	17
4 Pelaajasopimuksen purkaminen	19
4.1 Sopimusten määräaikaisuuden peruste urheilussa	19
4.2 Määräaikaisen pelaajasopimuksen purkaminen	20
4.3 Urheilulle tyypillisiä kysymyksiä pelaajasopimuksen purkamisesta.....	22
5 Johtopäätökset.....	26
5.1 Tutkimustulokset	26
5.2 Loukkaantumiset	26
5.3 Pelaajien siirtyminen	27
5.4 Pelaajasopimusten purkaminen	28
5.5 Yhteenveto.....	29

Lähdeluettelo

Virallislähteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta. HE 22/2009 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 157/2000 vp.

Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (276/2009).

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929).

Ministeriöiden lainvalmistelujulkaisut. Määräaikaista työsuhdetta selvittävän työryhmän raportti 2007.

Perustuslaki (731/1999).

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta.

Työsopimuslaki (55/2001).

Työturvallisuuslaki (738/2002).

Kirjallisuus

Eskuri 2004

Eskuri, Jari: Urheilijaa suojaavat perusoikeudet. Edilex- artikkeli 2004.

Halila 2015

Halila, Heikki: Joukkue urheiluseuran kokonaisuudessa. Urheilu ja oikeus 2015, s. 10–21.

Halila – Norros 2017

Halila, Heikki – Norros, Olli: Urheiluoikeus. Helsinki 2017.

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit. Helsinki 2011.

Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005

Koskinen, Seppo – Kunnari, Miikka – Tammilehto, Timo: Pelaajasopimusten purkamisesta. Edilex- artikkeli (2005).

Linna 2019

Linna, Tuula: Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki 2019.

Rauste 1997

Rauste, Olli: Urheiluoikeus. Helsinki 1997.

Schön 2010

Schön, Esa: Joukkueurheilijan pelaajasopimus velvoiteoikeudellisena sopimustyyppinä. Turku 2010.

Schön 2002

Schön, Esa: Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaate ja joukkueurheilu. Edilex-artikkeli 2002.

Tiitinen 1998

Tiitinen, Kari-Pekka: Urheilijan oikeussuhteista. Kuvauksia ja mietteitä. Lakimies 2/1998, s. 211–221.

Timonen 2000

Timonen, Pekka: Voiko urheiluseura omistaa pelaajan? Urheilu ja oikeus 2000, s. 11–20.

Muut lähteet

Jonne Virtasen tapaus.

Saatavilla www-muodossa<<https://www.is.fi/sm-liiga/art-2000006236413.html>>. Sivustolla vierailtu 7.11.2023.

Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimus pohja. (Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimus)

Saatavilla www-muodossa< https://www.sjry.fi/media/filer_public/73/0c/730c78bf-2c59-4773-9568-0fec72c95a13/pelaajasopimus-final-2612018-paivitetty-6819.pdf>. Sivustolla vierailtu 8.11.2023.

Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja. (Jääkiekon SM-liiga oy:n ja suomen jääkiekkoilijat ry:n hyväksymä pelaajasopimus SM-liigassa pelaavan pelaajan ja liigaseuran välillä)

Saatavilla www-muodossa< https://www.sjry.fi/media/filer_public/25/a7/25a7bd77-2e86-4b70-8cff-a0944e1ce5a6/yleissopimus_2020-24.pdf>. Sivustolla vierailtu 6.10.2023.

Leo Komarovin tapaus

Saatavilla www-muodossa<<https://www.is.fi/jaakiekko/art-2000005145142.html>>. Sivustolla vierailtu 16.11.2023.

Urheilun oikeusturvalautakunnan päätös 2/2021

Saatavilla www-muodossa<<https://www.oikeusturvalautakunta.fi/paatokset/vuosi-2021/2-2021-salibandy-pelaajan-siirto/>>. Sivustolla vierailtu 15.11.2023.

Oikeustapaussuettelo

Korkein oikeus

KKO 1993:40 Työsopimuksen purkaminen

KKO 1995:145 Työsopimuslain soveltamisala

KKO 1997:38 Työsopimuslain soveltamisala

KKO 2000:50 Työsopimuksen lakkaaminen

KKO 2008:103 Urheilijan tapaturmavakuutus

KKO 2013:29 Urheilijan tapaturmavakuutus

Euroopan Yhteisön tuomioistuin

2000:201 Työntekijöiden vapaa liikkuvuus

Lyhenneluettelo

EY	Euroopan yhteisö
HE	hallituksen esitys
KKO	korkein oikeus
PL (731/1999)	perustuslaki
SEUT	sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TSL (55/20011)	työsopimuslaki
UEL (276/2009)	laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihepiiri

Tutkimuksen kohteena on joukkueurheilijoiden asema työsuhteessa. Pelaajasopimukset, jotka toimivat urheilun alalla työsopimuksina, ovat ehdoiltaan ja kysymyksiltään melko erilaisia verrattuna perinteisempien alojen työsopimukseen. Tutkimus keskittyy muutamaankin joukkueurheilijoiden uran kannalta olennaiseen kysymykseen, jotka ovat joukkueurheilijoille poikkeuksellisia. Pelaajasopimukset sisältävät paljon tahdonvaltaista sääntelyä, jossa pelaaja ja seura voivat melko vapaasti sopia, mitä tahtovat.

Tutkimuksessa keskitytään kuitenkin indispositiivisiin kysymyksiin ja syvennyttään siihen, mitä voimassa oleva sääntely sanoo tutkimukseen valituista kysymyksistä. Näistä asioista ei voida lainvastaisesti sopia, mutta mielenkiintoisia ovatkin tilanteet, joissa sääntely ei ole niin selkeää kuin sen tulisi olla. Tutkimuksen keskiössä on siis kysymys siitä, millainen on joukkueurheilijoiden asema työsuhteessa. Tutkimuskysymys on tarkoituksella laaja sekä ilmiölähtöinen. Tutkimus rajataan kuitenkin kolmeen ydinkysymykseen, jotka ovat pelaajien asema loukkaantuessa, toiseen seuraan siirtyessä sekä pelaajien sopimuksia purkaessa. Näin tutkimus pysyy tiiviinä, mutta kattaa kuitenkin useamman pelaajien oikeusturvan kannalta olennaisen seikan.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja keskeiset lähteet

Joukkueurheilijoilla ammatin harjoittaminen on melko erilaista kuin monilla muilla aloilla. Urheilu tarjoaa alana erilaisia poikkeuksia ja haasteita, joihin lainsäädännön ja pelaajasopimusten tulisi pystyä vastaamaan, jotta urheilijoilla olisi asianmukainen oikeusturva. Urheilijoille arkipäiväisiä haasteita, joita työsuhteessa voi tulla eteen ovat esimerkiksi loukkaantumiset tai pelaajasiirrot. Vallitsevat lait, jotka pelaajasopimukseen pätevät jättävät kuitenkin jonkin verran aukkoja ja tulkinnan varaa siihen, miten tietyissä tilanteissa tulisi toimia. Liiallinen tulkinnanvaraisuus johtaa siihen, että asioista voidaan sopia vapaasti sopimusvapauden nojalla. Tässä urheilija jää kuitenkin usein heikompaan asemaan, kun vastassa ovat suuret urheiluseurat. Harvalla urheilijalla Suomessa on resursseja taistella koneistomaisia urheiluseuroja vastaan. Oikeuskäytäntöä on jonkin verran tietyissä kysymyksissä syntynyt, mutta todellisuudessa ei voi tietää, kuinka paljon

riitoja syntyy erilaisista pelaajasopimuksiin liittyvistä kysymyksissä, koska nämä ratkotaan poikkeuksetta julkisuudelta piilossa välimiesmenettelyllä¹. Toisinaan julkisuuteenkin on noussut juuri näihin aihealueisiin liittyviä riitatilanteita.

Tutkimuksen lähtökohtana on, että urheilijoiden oikeudellinen asema on heikompi kuin perinteisten alojen työntekijöiden. Tutkimuksen tarkoitus on osoittaa, millaisia puutteita joukkueurheilijoilla työsuhteissaan on, ovathan pelaajatkin loppupeleissä vain työntekijöitä. Urheilu erikoisena alana ei saisi kuitenkaan asettaa työntekijöitensä heikompaan asemaan kuin perinteisemmillä aloilla

Tutkimuksen aihepiiriä on tutkittu aiemmin oikeuskirjallisuudessa erilaisissa alan tieteellisissä julkaisuissa². Osaa tutkimukseni osa-alueista on tutkittu hiukan enemmän ja osaa hiukan vähemmän. Monet aiemmat tutkimukset syventyvät kuitenkin yleensä yhteen teemaan, kuten pelaajasopimusten purkamiseen. Tutkimukseni tarkoitus on olla hiukan laajempi kokonaisuus keskittyen useampaan urheilijan oikeusturvan kannalta olennaiseen seikkaan.

Tutkimuksen lähteinä käytetään aiheeseen liittyvää vallitsevaa oikeutta. Tarkoituksena on käyttää vahvasti velvoittavia, heikosti velvoittavia sekä sallittuja oikeuslähteitä³. Vahvasti velvoittavista oikeuslähteistä keskiössä ovat kaksi lakia: työsopimuslaki (55/2001, TSL) sekä urheilijan tapaturma- ja eläketurvalaki (276/2009, UEL). Työsopimuslaista etenkin 1 ja 8 luku ja urheilijan tapaturma- ja eläketurvalaista etenkin 1 luvun 2 ja 4 §. Heikosti velvoittavista oikeuslähteistä keskeisenä lähteenä käytetään muutamia korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja sekä muutamia hallituksen esityksiä, joista on tarkoitus selvittää lainsäätäjän tahto. Kyseiset ennakkoratkaisut ovat ratkaisuja juuri lain tulkinnan varaisista kohdista syntyneille riitatilanteille. Sallittuja oikeuslähteitä ovat asiaan liittyvät erilaiset oikeustieteelliset julkaisut. Kirjallisuuden puolelta keskeisenä lähteenä on ainakin Heikki Halilan ja Olli Norroksen teos *Urheiluoikeus (2017)* sekä aiempi Olli Rausteen teos *Urheiluoikeus (1997)*. Lisäksi lähteinä on tarkoitus käyttää jääkiekon SM-liigan yleistä sopimus pohjaa⁴ sekä saman sarjan yleistä

¹ Ks. Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimus pohja n. d., s. 7

² Ks. Eskuri 2004 & Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005

³ Hirvonen 2011, s. 23

⁴ SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d.

pelaajasopimuspohjaa⁵. Kyseiset sopimukset toimivat pohjana jokaisen sarjassa pelaavan pelaajan pelaajasopimukselle. Tällä lähteellä tavoitellaan käytännön näkökulmaa, siitä millaisen sopimuspohjan voimassa oleva oikeus on sopijapuolet ajaneet tekemään. Käytännön esimerkkien kannalta lähde on keskeinen.

1.3 Tutkimusmetodi

Tutkimuksen pääasiallinen metodi on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen metodi. Lainopillisessa tutkimuksessa tutkitaan sitä, miten voimassa olevaa oikeutta tulisi tulkita valitussa kysymyksessä. Tutkimus voi olla hyvinkin rajattu esimerkiksi yhteen lain kohtaan keskittyen tai laajempi johonkin käytännön ongelmaan keskittyvä, jota lähestytään lain näkökulmasta.⁶ Juuri tässä tutkimuksessa se tarkoittaa sitä, että syvennytään joukkueurheilijan oikeusturvan kannalta keskeiseen sääntelyyn ja tutkitaan, miten tiettyjä lainkohtia tulisi tulkita. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti sellaisiin lainkohtiin, jotka ovat monitulkintaisia ja jättävät mahdollisia aukkoja joukkueurheilijoiden oikeudelliseen asemaan. Keskeistä sääntelyä löytyy ainakin työsopimuslaista, sekä urheilijan tapaturma- ja eläketurvalaista. Tarkastelun kohteena on esimerkiksi se, milloin ollaan oikeutettuja purkamaan pelaajan määräaikainen työsopimus. Tarkoitus on nostaa esille laista löytyviä puutteita, jotka jättävät joukkueurheilijoita heikompaan asemaan kuin perinteisempien alojen työntekijöitä. Tutkimuksessa tullaan tekemään myös omia tulkinta suosituksia, sekä tutkitaan, onko aidoissa pelaajasopimuksissa tehty jotain linjanvetoja monitulkintaisissa tilanteissa.

Tutkimuksen pääpainon ollessa lainopillisessa metodissa tarkoitus on sisällyttää tutkimukseen käytännön elämän esimerkkejä oikeista voimassa olevista pelaajasopimuksista. Voimassa olevat pelaajasopimukset ovat paras esimerkki siitä, millaisia sopimuksia tämänhetkinen voimassa oleva sääntely ajaa seuroja ja pelaajia tekemään. Esimerkit on tarkoitus ottaa, kiistatta Suomen ammattimaisimmasta joukkueurheilusarjasta, jääkiekon SM-liigan yleisestä sopimuspohjasta sekä jääkiekon SM-liigan yleisestä pelaajasopimuspohjasta. Sopimuspohjat ovat jääkiekon SM-liiga Oy:n sekä Suomen jääkiekkoilijat Ry:n hyväksymiä.

⁵ Ks. SM-liigan yleinen pelaajasopimuspohja n. d.

⁶ Hirvonen 2011, s. 23

Kyseessä olevat sopimusohjat ovat yleissopimuksia jokaisen SM-liigassa pelaavan pelaajan ja jonkin liigaseuran välillä. Tällaista sopimusoikeudellista elementtiä voi pitää sallittuna oikeuslähteenä. Esimerkkien tarkoitus tutkimuksessa on tuoda käytännön näkökulmaa, sekä konkreettisesti osoittaa, millainen joukkueurheilijoiden oikeudellinen asema on ja mitä asioista on päädytty sopimaan, kun laki ei aseta suuntaviivoja kysymykselle.

1.4 Tutkimuksen dispositio

Tutkielma aloitetaan aihetta taustoittavalla johdannolla. Johdanto sisältää kuvauksen siitä mitä tutkitaan, tutkimuksen tavoitteen, tutkimuksen kannalta keskeiset lähteet, metodiset valinnat sekä tutkimuksen aikataulun. Lisäksi on tarkoitus sisällyttää lyhyt taustoitusta siitä, milloin joukkueurheilijat ovat työsuhteessa seuransa kanssa. Muutoin tämä kysymys rajautuu tutkimuksen ulkopuolelle. Kysymys on nykyään melko riidaton, joten taustoitusta on tarkoitus pitää tiiviinä. Lisäksi annetaan lukijalle lisälukemistoa aiheesta, jos aiheeseen haluaa perehtyä tarkemmin.

Asialukujen on tarkoitus koostua kolmesta pääluvusta, jotka keskittyvät joukkueurheilijan uran kannalta keskeisiin tapahtumiin. Tutkimuksen rakenteen on tarkoitus jäljitellä joukkueurheilijan uran kulkua, joten ensimmäinen asialuku tulee keskittymään urheilijoiden kohtaamiin loukkaantumisiin. Ytimessä on urheilijan tapaturma- ja eläketurva laki, sekä kysymys siitä, millaisen suojan urheilijat saavat suhteessa loukkaantumisiin, joita väistämättä suurin osa urheilijoista tulee urallaan kohtaamaan.

Toisessa pääluvussa syvennytään joukkueurheilijoille hyvinkin tavalliseen asiaan eli pelaajasiirtoihin. Tutkitaan sitä, minkälaista sääntelyä pelaajasiirtoihin liittyy. Mielenkiintoista on myös se, kuinka pelaajien siirtymistä rajoitetaan ja miten uniikkia tämä on työelämässä. Harvalla alalla tulee vastaan esimerkiksi ongelmaa, ettei työntekijä saisi vaihtaa työpaikkaa tietyn päivämäärän jälkeen.

Kolmas ja viimeinen pääluku käsittelee pelaajasopimusten purkamista. Tarkoitus on keskittyä siihen, mitä laki tarkalleen sanoo määräaikaisten sopimusten purkamisesta, joita

pelaajasopimukset poikkeuksetta ovat. Tärkeä kysymys on ensinnäkin se, mikä on riittävä peruste määräaikaiselle sopimukselle urheilussa. Vielä tätäkin tärkeämpi kysymys on se, mikä on riittävän painava syy purkaa määräaikainen sopimus, ja miten urheilu alana vaikuttaa tähän. Tutkimuksen niputtaa yhteen viides ja viimeinen johtopäätökset luku, jossa esitellään tutkimustulokset.

1.5 Taustaa

Aiemmin oli hyvin tulkinnanvaraista, olivatko pelaajat työsuhteessa seuransa kanssa. TSL 1 luvun 1 §:ssä määritellään, milloin ollaan työsuhteessa. TSL:n 1 § kuuluu seuraavasti: ”Tätä lakia sovelletaan sopimukseen (työsopimus), jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan.” Urheilussa kiistatta täyttyvät ehdot siitä, että työtä tehdään työnantajan lukuun hänen johtonsa ja valvontansa alaisena, oli kyse oikeastaan, mistä tahansa sarjatasosta. Myöskään sillä ei ole väliä, vaikka sopimukseen olisi nimenomaisesti kirjattu, ettei kyseessä ole työsuhteeseen, jos tunnusmerkit täyttyvät⁷. Kysymys onkin ollut usein siitä, onko urheilusta saatava vastike riittävä täyttämään tämän ehdon. Laissa ei sanota vastikkeen määrästä mitään, mutta se ei oikeuskäytäntöä tulkiten voi jäädä täysin näennäiseksi tehtyyn työhön suhteutettuna. Vastikkeen ei tarvitse olla rahallista, mutta esimerkiksi joukkueelta saatavat varusteet eivät olisi riittävä vastike⁸. Hallituksen esityksessä eduskunnalle työsuhteesta laiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi mainitaan esimerkeiksi vastikkeesta raha, tavara, asunto tai mahdollisuus rahan ansaitsemiseen. Urheilu on viime vuosi kymmeninä ammattimaistunut niin paljon, että ammatikseen urheilevat ovat nykyään poikkeuksetta työsuhteessa seuransa kanssa. Oikeuskäytäntökin osoittaa muutamilla ennakkoratkaisuillaan melko riidattomasti sen, että ammatikseen urheilevat ovat poikkeuksetta työsuhteessa seuransa kanssa. Korkeimman oikeuden tapauksessa 1995:145 oli kyse riittävän vastikkeen määrästä.

Tapauksessa riideltiin juuri siitä, oliko seuran ja pelaajan välillä tehty pelaajasopimus työsuhteeseen vai ei. Palveluksista maksettava kuukausikorvaus oli 4200 markkaa, joka vastaa tänä päivänä n. 706 euroa. Korkein oikeus päätyi siihen silloin, että kyseessä oli työsuhteeseen ja tämä oli TSL 1 §:n mukaan riittävä vastike

⁷ Tiitinen 1998, s. 213

⁸ Ks. HE 157/2000 vp, s. 7

tehdystä työstä. TSL 1 §:n 1 momentti ei edellytä vastikkeelta tiettyä suuruutta, mutta se ei voi jäädä täysin näennäiseksi tehtyyn työhön suhteutettuna

Myös KKO:n tapauksessa 1997:38 riideltiin siitä, mikä on riittävä vastike tehdystä työstä, jotta kyseessä on työsopimus⁹. Korkein oikeus on näiden kahden tapauksen avulla osoittanut kantansa, eikä ole enää sen jälkeen lähtenyt uudelleen tulkitsemaan asiaa. Edelleen kun puhutaan alemmista sarjatasoista, on urheilijan ja amatöörin rajanveto hiukan häilyvä. Tavanomainen harrastustoiminta rajautuu kuitenkin työsopimuslain ulkopuolelle. Muut työsopimuksen tunnusmerkit alemmillakin sarjatasoilla täyttyvät kiistattomasti, mutta vastikkeen määrä on edelleen hyvin tulkinnanvaraista. Tämän tutkimuksen lähtökohtana on kuitenkin se, että joukkueurheilijat ovat työsuhteessa seuransa kanssa. Tutkimuksen kohteena on nimenomaan joukkueurheilijoiden asema työsuhteessa eli pelaajasopimus toimii työsopimuksena.

⁹ Ks. KKO 1997:38

2 Loukkaantumiset

2.1 Vakuuttamisvelvollisuus

Urheilu on alana, hiukan lajista riippuen, melko vaarallista ja vakavammatkin loukkaantumiset ovat sellaisia, joita kukin urheilija tulee jossain vaiheessa uraansa varmasti kohtaamaan. Urheilijat ovat seuralleen työntekijöitä, mutta työturvallisuuslaissa (738/2002) sekä työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) ammattiuurheileminen on rajattu turvan ulkopuolelle. Tätä varten urheilijoille onkin säädetty oma laki, urheilijan tapaturma- ja eläketurvalaki, joka pyrkii paremmin vastaamaan urheilijoiden tarpeisiin heidän kohdatessa työssään sattuvia tapaturmia. Työturvallisuuslaki sisältää laajemmin sääntelyä ja kattavamman turvan kuin UEL. Moni asia jää siis pakottavan sääntelyn ulkopuolelle, mahdollistaen sen, että urheilija ja seura voivat keskenään sopia kysymyksestä. Terveysturvan ja muut sosiaaliturvan palvelut ovat kuitenkin niin urheilijoilla kuin muillakin aloilla saatavilla¹⁰. Mielenkiintoisia ovatkin kysymykset, joissa pelaaja loukkaantuu kauden alkupuolella ja joutuu sivuun koko loppukaudeksi, tai kysymys siitä, millainen sosiaaliturva koskee pelaajaa, jonka koko urheilu-ura päättyy yhden epäonnisen taklauksen seurauksena. Tällaiset tapaukset ovat urheilussa tyypillisiä, mutta muualla työelämässä melko harvinaisia.

Jotta loukkaantumisia kohdatessa on ylipäänsä mahdollista saada mitään korvauksia, vaatii se sen, että pelaaja on asianmukaisesti vakuutettu. UEL velvoittaa tähän. UEL 1 §:ssä vakuuttamisvelvollisuudesta on säädetty niin, että seura on velvoitettu vakuuttamaan pelaaja, joka saa palkkaa yli 9600 euroa pelikautta kohden. Lain esitöitä tutkiessa kyseisellä rahamäärällä on pyritty siihen, että vakuuttamisvelvollisuus koskisi nimenomaan pelaajia, jotka ovat työsuhteessa seuransa kanssa¹¹. Voidaan siis tulkita, että urheilija, joka tienaa alle 9600 euroa per pelikausi ei täytä ammattiuurheilijan kriteerejä ainakaan vastikkeen saralla. Rajanveto on erikoinen, koska oikeuskäytäntö on osoittanut riittävän vastikkeen olevan pienempi¹². Kuitenkin rajanveto on sillä tavalla riidaton, että jos urheilija tienaa alle 9600 euroa pelikaudessa on hän velvollinen hoitamaan itselleen vakuutuksen näin halutessaan. Seuraa ei lain puolelta tähän ole velvoitettu, mutta toisaalta

¹⁰ Halila – Norros 2017, s. 263

¹¹ HE 22/2009 vp, s. 17

¹² Ks. KKO 1995:145

tästäkin voidaan urheilijan eduksi sopia eri tavalla. Hyvä esimerkki tästä on jääkiekon SM-liiga. Liigan yleisessä sopimuspohjassa on sovittu siitä, että seura on velvollinen hoitamaan vakuutukset myös pelaajille, jotka jäävät alle tämän tulorajan¹³. Tämä voi koskea etenkin hiukan nuorempia ja kokemattomampia pelaajia, jotka eivät esimerkiksi pelaa edustusjoukkueen mukana koko kautta. Täytyy muistaa, että lainsäädäntö määrää sen, milloin ollaan ainakin korvauksen piirissä. Näistä asioista voidaan kuitenkin sopia pelaajien eduksi laajemminkin, sopimusvapauden nojalla.

2.2 Tavalliset loukkaantumiset

Milloin loukkaantunut urheilija on sitten korvauksen piirissä UEL:n mukaan. UEL 2 §:ssä säädetään seuraavaa.

UEL 2 §:n mukaan seuraavissa tilanteissa sattuvat tapaturmat ovat korvauksen piirissä.

- 1) *pelii- tai urheilusuorituksen yhteydessä;*
- 2) *ohjatussa, valvotussa tai harjoitteluohjelman mukaisessa harjoittelussa;*
- 3) *urheilijan ollessa siirtymässä asunnoltaan tai majoitustiloista kilpailu-, pelii- tai harjoittelupaikalle tai sieltä takaisin;*
- 4) *pelii-, kilpailu- tai harjoitusmatkoilla matkaohjelman mukaisessa toiminnassa;*
- 5) *hänen toimiessaan 1 §:ssä tarkoitetun urheiluseuran tai muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön määräyksestä seuran tai yhteisön edustajana edustustilaisuudessa taikka matkalla tällaiseen tilaisuuteen tai sieltä takaisin.*

Lain pykälässä luetellaan melko kattavasti ne yleisimmät tapahtumat, joissa urheilijalla voi tapaturma sattua. Täysin riidatonta on se, että peleissä, harjoituksissa, siirtymissä tai pelireissuilla korvataan sattuneet tapaturmat. UEL 2 §:n 4 kohta jättää kuitenkin tulkinnan varaa. Jotta loukkaantunut pelaaja on korvauksen piirissä, tulee tapaturman sattua pelimatalla matkaohjelman mukaisessa toiminnassa. Tämä herättää pohdinnan siitä, mikä lasketaan matkaohjelman mukaiseksi toiminnaksi ja mikä ei. Jos urheilijan nilkka nyrjähtää esimerkiksi pelimatalla illalla kaupassa käydessä ja vamma vaatii leikkaushoitoa, jää epäselväksi onko pelaaja tällöin vakuutuksen piirissä. Tapaturma tapahtuu pelimatalla, muttei varsinaisesti matkaohjelman mukaisessa toiminnassa. Tällaiset aukot laissa aiheuttavat merkittäviä riskejä urheilijoille, jos näistä syntyy riitoja.

Mielenkiintoinen on myös UEL 2 §:n 8 kohta, jossa rajataan korvauksen ulkopuolelle kipeytyminen, jonka on aiheuttanut aikaisempi vamma. Tämä on merkittävä puute

¹³ Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d., s.12

etenkin kokeneemmille urheilijoille. Ensimmäisen kerran kun urheilija esimerkiksi loukkaa polvensa pelitilanteessa ja se joudutaan leikkaamaan, pelaaja on korvauksen piirissä. Polvi ei kuitenkaan koskaan palaa täysin ennalleen ja sama vamma uusiutuu, urheilijan patikoidessa vapaa-ajallaan, tällöinkö pelaaja ei ole oikeutettu korvauksiin? Kuulostaa melko erikoiselta järjestelyltä ottaen huomioon, että tietyt paikat kehossa ovat sellaisia, etteivät ne välttämättä toivu loukkaantumisesta koskaan täysin ennalleen.

Laki ei luo urheilijoille täysin aukotonta turvaa tapaturmia kohtaan, mikä onkin aiheuttanut sen, että monesti lajiliiton yleisessä sopimusohjassa on loukkaantumisista tarkentavia ja kattavampia ehtoja. Esimerkkinä jälleen jääkiekon SM-liigan sopimusohja, jossa säädetään muusta pelikyvyttömyydestä¹⁴. Kohdassa sovitaan siitä, että työnantaja sitoutuu maksamaan myös muilta kuin UEL 2 §:ssä mainituissa olosuhteissa tapahtuneet tapaturmat. Palkan saaminen on kuitenkin rajattu 2 tai 5 kuukauteen riippuen milloin työsuhte on alkanut. Sopimuksessa lukee myös se, ettei palkkaan olla oikeutettuja, jos pelikyvyttömyys on aiheutettu tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella¹⁵. Urheilijoiden kannalta ongelma on se, että laki on melko tiukka siinä, mitä tapaturmia lakisääteinen vakuutus kattaa ja kuinka paljon jää ikään kuin sen varaan, mistä työnantaja suostuu sopimaan kattavammin. Mikään tähän ei työnantajaa kuitenkaan velvoita.

Millaisia maksettavat korvaukset sitten ovat? UEL 3 §:n mukaan tapaturmasta maksetaan korvausta kuntoutuskustannuksista, tapaturmaeläkettä, perhe-eläkettä, hautausapua, haittarahaa, hoitotukea, vaatelisää, kodinhoitokustannusten korvausta ja korvausta sairaanhoidon kustannuksista. Lista on kattava. Lain mukaan korvausta maksetaan kuitenkin vain kuuden viikon ajalta vahingon sattumisesta. UEL 3 §:ssä mainitaan kuitenkin se, jos korvausta ei ole mahdollista saada kyseisen lain nojalla määräytyy se sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaan. Sairasvakuutuslaki koskee kaikkia Suomessa työskenteleviä ihmisiä, niin yrittäjiä kuin työntekijöitäkin, joten urheilijat ovat tämän turvan piirissä, jos UEL:n mukaan korvauksia ei ole mahdollista saada. Normaali loukkaantuminen ei ole missään nimessä syy purkaa pelaajasopimusta, joten pelaaja saa kuitenkin palkkaa normaalisti loukkaantumisenkin ajalta. SM-liigan sopimusohjaan on myös kirjattu se, jos loukkaantuminen tapahtuu UEL 2 §:n mukaisesti on työnantaja velvoitettu maksamaan

¹⁴ Ks. Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimusohja n. d.

¹⁵ Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimusohja n. d., s.5

sovitut korvaukset pelaajalle täysimääräisesti kuluvan pelikauden loppuun¹⁶. Sopimuksessa on säädetty myös siitä, kuinka työnantaja on myös velvollinen maksamaan sovitut korvaukset osittain seuraavallakin kaudella¹⁷. Usea etenkin kontaktilajeissa sattuva loukkaantuminen voi vaatia leikkaushoitoa ja urheilija voi olla pelikentiltä poissa useamman kuukauden, pahimmillaan useamman vuoden. Näissä tilanteissa ei kuitenkaan olla tapaturmaeläkkeen piirissä, koska uran on mahdollista vielä jatkua.

2.3 Tapaturmaeläke

Tapaturmaeläkkeeseen liittyen urheilijat jaotellaan kahteen lokeroon. Onko ura pelkästään urheilijana ohi vai onko urheilija pysyvästi työkyvytön eikä hänen ole mahdollista kouluttautua uuteen ammattiin¹⁸.

UEL 4§:n mukaan: ”Tapaturmaeläkettä maksetaan urheilijalle, joka on tapaturmasta aiheutuvan vamman tai sairauden hoidon vuoksi kykenemätön hankkimaan itselleen ansiotuloja 1 tai 15 §:ssä tarkoitettulla urheilemisella.” Eli jos urheilijalle sattuu vamma, joka käytännössä lopettaa hänen urheilu-uransa on hän oikeutettu tapaturmaeläkkeeseen. Kysymys ei kuitenkaan ole pysyvästä työkyvyttömyydestä vaan nimenomaan siitä, että ura urheilijana ei voi jatkua. Tapaturmaeläkettä on UEL 1 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan mahdollista saada enintään viiden vuoden ajan ja enintään siihen saakka, kunnes urheilija saavuttaa vanhuuseläkkeen alaikärajan. Alaikäraja on UEL 14 §:n mukaan 65 vuotta. Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta käy ilmi se, että tapaturmaeläkkeen tarkoitus tässä tilanteessa on turvata urheilijan toimeentulo kuntouttamisprosessin ajan, jonka tavoitteena on puolestaan valmistaa urheilija sellaiseen työhön, josta hän voi saada jatkossa pääasiallisen toimeentulonsa¹⁹. Korkeimman oikeuden tapaus 2013:29 osoittaa puolestaan sen, että aina ei ole täysin yksiselitteistä, milloin vamma on johtanut siihen, että ura on loppunut juuri jonkun tietyn vamman seurauksena. Eläketurvan kannalta huolestuttavaa on myös se, että rasisuspohjaiset vammat rajautuvat tapaturmaeläkkeen ulkopuolelle, oli kyseessä UEL 4 §:ssä tarkoitettu tapaturmaeläke tai 6 §:ssä tarkoitettu pysyvä työkyvyttömyys. Tämä käy ilmi sekä laista että hallituksen esityksestä²⁰. Kumpaan tahansa tapaturmaeläkettä haettaessa

¹⁶ Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d., s.15

¹⁷ Ks. Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d.

¹⁸ Halila – Norros 2017, s. 271

¹⁹ HE 22/2009 vp, s. 20

²⁰ Ks. HE 22/2009 vp, s. 31

on näyttökysymyksenä nimenomaan se, että jokin tapaturma on johtanut siihen, että ollaan työkyvyttömiä²¹. Lain sanamuoto on tässä mielessä hyvin selkeä, mutta käytännön kannalta voi olla vaikeaa selvittää mikä työkyvyttömyyteen on johtanut, jos taustalla on useampia tapaturma- sekä rasisperäisiä vammoja. KKO 2013:29 tapauksessa on pohdittu juuri sitä, mikä vamma on loppupeleissä johtanut urheilu-uran päättymiseen.

Tapaus on esimerkki siitä, ettei tapaturmaeläkkeen saatavuus ole aina niin yksinkertainen asia. Tapauksessa keihäänheittäjä oli useamman vamman seurauksena hakenut tapaturmaeläkettä, ollen näiden useiden vammojen yhteisseurauksena kykenemätön jatkamaan urheilu-uraansa keihäänheittäjänä. Kyse oli nimenomaan vammojen yhteisvaikutuksesta ja siksi urheilu-ura oli päättynyt. Suurimpia kysymyksiä tässä olivat vammojen syy-seuraussuhde, kyse siitä, että kyse oli useammasta vammasta, sekä siitä oliko kyseessä tapaturma- vai rasispohjaisia vammoja. Alemmat asteet päätyivät korvausten epäämiseen perustuen juuri siihen, ettei osan vammojen välillä syy- seuraussuhde ollut riittävä ja toisaalta osan vammojen katsottiin olevan rasispohjaisia. Korkein oikeus päätyi kuitenkin siihen, että urheilija oli oikeutettu täysi määräiseen tapaturmaeläkkeeseen, nimenomaan vammojen yhteisvaikutuksen perusteella.

Korkeimman oikeuden linjanveto tuo urheilijoille turvaa tällaisissa tilanteissa. Usein kuitenkin urheilijan joutuessa tapaturmaiselle eläkkeelle on taustalla useampi vamma, joten on vain kohtuullista, että näissäkin tapauksissa oltaisiin urheilijoille tarkoitetun tapaturmaisen eläkkeen piirissä. Ihan samalla tavalla näissäkin tilanteissa, urheilu-ura loppuu. Mielenkiintoinen tapaus on myös KKO 2008:103, jossa riideltiin siitä, tulisiko ottaa huomioon myös henkilön jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja, kun arvioidaan mahdollisuutta saada tapaturmaeläkettä, koska ura urheilijana on päättynyt. UEL:n mukaan jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja otetaan huomioon vain, kun puhutaan pysyvistä työkyvyttömyydestä. KKO:n tapauksessa 2008:103 on kuitenkin kyse siitä, että vain urheilu-ura on päättynyt. Tuomion perusteella voi päätellä, ettei tapaturmaeläkkeen saaminen ole aina niin selkeää ja tulojen hankkiminen muilla tavoin on otettava huomioon.²² Muutoin urheilijat asettuisivat parempaan asemaan kuin yleisen tapaturmavakuutuslain piiriin kuuluvat henkilöt. Urheilijan tapaturma- ja eläketurvalain 4 §:ssä ei kuitenkaan ole muuta mainintaa tulojen hankkimisesta kuin se, että ollaan kykenemättömiä hankkimaan tuloja urheilemisella.

²¹ Halila – Norros 2017 s. 273

²² Ks. KKO 2008:103. Urheilijan tapaturmavakuutus.

2.4 Pysyvä työkyvyttömyys

UEL 6 §:n sanamuodon mukaan pysyvällä työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että urheilija ei ole enää kykenevä hankkimaan tulojaan urheilemalla, lisäksi kyky ansiotulojen hankkimiseen muulla työllä on pysyvästi heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla arvioituna suhteessa tämän lain mukaan pysyvän työkyvyttömyyden perusteena käytettävään vuosityöansioon. Rajana on 30 000 euroa, ja hallituksen esityksestä käy ilmi, että rahallisen rajan on tarkoitus vastata palkkatyössä olevien suomalaisten keskimääräistä ansiotasoa²³. Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon mm. urheilijan koulutus, ikä, asuinpaikka ja vastaavat seikat. Mikä vain työ ei siis käy vaan aiemmat seikat huomioon ottaen, työn tulee olla sellaista, jota henkilön voitaisiin kohtuudella edellyttää tekevän²⁴. Pysyvän työkyvyttömyyden tapaukset ovat urheilussa melko harvinaisia, mutta näitäkin sattuu edelleen toisinaan. Kontaktilajeissa etenkin päähän kohdistuvat kontaktit saattavat ikävä kyllä johtaa jonkin asteiseen aivovammaan ja siihen, että urheilijasta tulee pysyvästi työkyvytön. Pelkästään rahalliset korvaukset eivät voi koskaan kompensoida urheilijan terveyttä, joten ennaltaehkäiseminen on tässä avainasemassa. Esimerkiksi jääkiekossa onkin ruvettu heräämään siihen, kuinka vakavia vammoja päähän kohdistuvat taklaukset voivat aiheuttaa.

Pysyvää työkyvyttömyyttä arvioitaessa keskiössä on se, voidaanko ansiotuloja hankkia muilla tavoin, mutta lisäksi se, että vamman tulee olla aiheutunut tapaturmasta. Oikeuskäytännöstä ei löytynyt tapausta, jossa olisi riideltä siitä, oliko urheilija oikeutettu pysyvän työkyvyttömyyden mukana tuomiin korvauksiin. Pysyvässä työkyvyttömyydessä vamma on kuitenkin usein sen verran vakava, että sen taustalla on tapaturma, eikä esimerkiksi rasitusvamma. Rasitusvammat ovat suurempi ongelma tilanteissa, joissa vain urheilu-ura päättyy. Tapaturmaeläkkeeseen tai pysyvään työkyvyttömyyteen ei viitata SM-liigan yleissopimuksessa mitenkään laissa poikkeavasti²⁵. Laissa määritelty on se minimi, millaisiin korvauksiin urheilija on oikeutettu, tässä tilanteessa voidaan olettaa, että sopimuksen osapuolet ovat katsoneet tämän riittäväksi.

²³ HE 22/2009 vp, s. 22

²⁴ HE 22/2009 vp, s. 22

²⁵ Ks. Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d.

3 Pelaajasiirrot

3.1 Siirtymisen rajoittaminen

Yksi pelaajien uran ja oikeusturvan kannalta mielenkiintoinen seikka on pelaajasiirrot. Nämä tulevat varmasti koskettamaan lähes jokaista joukkueurheilijaa jossain vaiheessa heidän uraansa, sillä hyvin harva pelaaja pelaa uransa alusta loppuun samassa seurassa. Oikeudellisesti mielenkiintoista onkin se, että miten pelaajien siirtymistä rajoitetaan, kun seura vaihtuu, etenkin siirtymisen osalta riitaisat tilanteet ovat mielenkiintoisia. Pelaajasopimukset ovat poikkeuksetta määräaikaisia, joten usein siirtoja tapahtuu silloin, kun voimassa oleva sopimus loppuu. Mielenkiintoista on kuitenkin se, kun siirto uuteen seuraan tapahtuu kesken sopimuskauden. Sopimusoikeus on tässä keskiössä.

Perinteisesti lain ja sopimusoikeuden valossa siirto voi kuitenkin tapahtua vain silloin, kun määräaikainen sopimus päättyy tai sopimus puretaan pelaajan ja seuran yhteisymmärryksessä²⁶. Määräaikaiset sopimukset päättyvät aina objektiivisin perustein, eli kun tietty ajanjakso on kulunut umpeen tai sopimuksessa määritelty tehtävä on täytetty²⁷. Nämä ovat pääasialliset tavat, joilla määräaikainen sopimus päättyy. Tällöin asiasta ei synny riitaa ja pelaaja saa normaalisti omat pelaajaoikeudet haltuunsa.

Miten puolestaan menetellään, jos sopimus puretaan kesken sopimuskauden? Jos pelaaja päättää kesken sopimuskauden vaihtaa seuraa ja purkaa sopimuksen, joutuu hän vahingonkorvausvastuuseen tästä olettaen, että sopimuksen purkamiseen ei ollut TSL:ssa määriteltyä erittäin painavaa syytä²⁸. Jos puolestaan sopimuksen purkuun oli asiallinen syy, olisi pelaaja oikeutettu sopimuksen purkamaan laillisin perustein. Aina ei kuitenkaan päästä yhteisymmärrykseen siitä, milloin sopimuksen purkaminen on oikeutettua ja milloin ei. Pelaajien oikeusturvan ja uran kannalta keskeinen ongelma on se, jos seura ei näissä riitaisissa tilanteissa suostu vapauttamaan pelaajan pelaajaoikeuksia. Oikeusjärjestys tai laki ei tunne termiä pelaajaoikeus, mutta urheilumaailmassa termi on

²⁶ Halila – Norros 2017, s. 197

²⁷ Määräaikaisia työsuhteita selvittävän työryhmän raportti 2007, s. 7

²⁸ Työsopimuslaki 8 luvun 1 §:n 1 momentti: ”Työnantaja saa purkaa työsopimuksen noudatettavasta irtisanomisajasta tai työsopimuksen kestosta riippumatta päättyväksi heti vain erittäin painavasta syystä.”

vakiintunut²⁹. Pelaajaoikeus kuuluu aina oikeussubjektille, joka on mukana lajin sarjatoiminnassa, eli sille seuralle, jossa pelaaja ammattiaan harjoittaa³⁰. Puolestaan jos pelaaja ei kyseisellä hetkellä ole minkään seuran työntekijä, omistaa hän luonnollisesti itse omat pelaajaoikeutensa.

Seura voi esimerkiksi asian riitauttamisen ajan pitää pelaajaoikeuksia itsellään ja estää näin pelaaja siirtymästä toiseen seuraan. Tällaisessa tilanteessa ruvetaan puhumaan jo siitä, onko tämä perustuslain (731/1999, PL) 18 §:n vastaista. PL 18 §:n mukaan: ”*Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.*” Jos seura rajoittaa siirtymistä toiseen seuraan, vaikka siihen olisi perusteet, rajoitetaan siinä urheilijan oikeutta hankkia toimeentulonsa urheilijana. Seuran kannaltahan asialla ei ole niin suurta merkitystä, hankitaan vain uusi pelaaja vanhan tilalle, jonka kanssa ilmeni ongelmia. Pelaajan ammattiuran ollessa kuitenkin suhteellisen lyhyt, voi tällaisilla sopimusriidoilla, joiden ratkomiseen oikeusteitse voi kuluu useampi vuosi, olla suurikin merkitys. Lisäksi etenkin junioriurheilussa on oltu hyvin kriittisiä tilanteissa, joissa seura rajoittaa pelaajien siirtymistä seurasta toiseen³¹.

Pelaajan eduksi seurojen välisistä siirroista on mahdollista sopia, muuta kuin mitä siitä sääntelevissä laeissa säädetään. Esimerkiksi SM-liigan yleisestä sopimusohjasta löytyy seuraava kohta: ”*Kun tämä pelaajasopimus puretaan tai se päättyy, niin työnantaja on välittömästi velvollinen vapauttamaan pelaajan toisen työnantajan palvelukseen eli antamaan pelaajalle kaikista kustannuksista vapaan siirron uuteen seuraan.*” Hierakisesti täytyy kuitenkin muistaa, se että laki on ylempänä kuin joidenkin liittojen tai seurojen säännökset³². Se mitä esimerkiksi jääkiekkoliitto linjaa voi toki olla ristiriidassa lain kanssa. Tällöin säännös ei ole kuitenkaan oikeudellisesti pätevä riitatilanteen syntyessä.

²⁹ Timonen 2000, s. 11

³⁰ Halila – Norros 2017 s. 178

³¹ Ks. Urheilun oikeusturvalautakunnan päätös 2/2021

³² Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s.10

3.2 Siirtoikkunat työvoiman liikkuvuuden näkökulmasta

Toinen merkittävä seikka, joka rajoittaa joukkueurheilijoiden oikeusturvaa pelaajasiirtojen puitteissa, ovat siirtoikkunat. Siirtyminen seurasta toiseen on sallittua vain tiettyyn aikaan kaudesta, vaikka muita esteitä siirtymiselle ei sopimusoikeudellisessa mielessä olisi. Joukkueurheilijoiden vapaata liikkuvuutta siis rajoitetaan lajiliittojen säännöissä olevilla siirtomääräajoilla³³. Siirtomääräajat riippuvat aina lajista, esimerkiksi jääkiekon SM-liigassa siirtoikkuna sulkeutuu aina keväälle hiukan ennen kuin pudotuspelit alkavat. Tämä on urheilullisesti erittäin tärkeää, etteivät isommat ja varakkaammat seurat pääse liian suureen etulyöntiasemaan hankkimalla uusia pelaajia riveihinsä milloin vain, etenkin kesken pudotuspelien, jolloin pelataan mestaruudesta.

Siirtoikkunat aiheuttavat kuitenkin pelaajien eli työntekijöiden oikeusturvaan ristiriidan. Urheilullisesti ne ovat hyväksi, mutta toisaalta sopimuksessa Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) 45 artiklassa on turvattu työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaate. Siirtoikkunat rajoittavat huomattavasti työntekijän liikkuvuutta, verrattuna perinteisiin aloihin³⁴. Monilla muilla aloilla työntekijä voi kuitenkin vaihtaa työpaikkaa vapaasti, pois lukien työsopimukseen mahdollisesti sisältyvä kilpailukieltosopimus³⁵. Ristiriita onkin se, onko urheilun erityisyys riittävää oikeuttamaan työntekijöiden vapaan liikkuvuuden rajoituksen. Kansallinen sääntely ei ota nimenomaisesti tähän kantaa. Myöskään korkeimmalta oikeudelta ei ole aiheesta ennakkopäätöksiä, joissa olisi riitautettu pelaajan siirtyminen suhteessa työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen. Vastauksia tulisi siis etsiä EU-tasolta, yleisestä käytännöstä sekä oikeuskirjallisuudesta.

Palvelisiko se urheilua toimintana, jos pelaajien siirtymistä ei olisi millään tavoin rajoitettu? Kun pohditaan urheilua alana käytännön kannalta siirtojen rajoittaminen siirtoikkunoilla, on elintärkeää urheilun kilpailullisuuden säilymiselle. Uusien pelaajien hankkimisen rajoittamattomuus tuhoaisi lajista kuin lajista kilpailullisen näkökulman, koska tällöin vain suuret ja varakkaat seurat saisivat vielä merkittävämmän kilpailuedun. Oikeuskirjallisuudessa onkin katsottu, että siirto rajoituksilla pyritään turvaamaan kilpailujärjestelmän toimivuus³⁶. Tämä on täysin perusteltua, sillä muutoin

³³Schön 2002, s.52

³⁴ Halila – Norros 2017, s. 209

³⁵ Halila – Norros 2017, s. 209

³⁶ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s. 9

kilpailujärjestelmä rapistuisi. Pelaajien siirtoihin liittyvät rajoitukset löytyvät aina kunkin lajiliiton säännöistä. On kuitenkin muistettava, että lajiliittojen säännöt ovat aina lähtökohtaisesti oikeudellisessa hierarkiassa alempana kuin lain säännökset. Tässä tapauksessa katsotaan kuitenkin, että lajiliiton säännöillä voidaan poiketa velvoittavammasta sääntelystä, kun se on perusteltua nimenomaan urheiluun liittyvillä syillä³⁷.

Tätä puoltaa myös EY:n tuomioistuimen ratkaisu, joka on ainut esimerkki heikosti velvoittavasta oikeuslähteestä, joka ottaa kantaa juuri nimenomaiseen kysymykseen³⁸. EY:n tuomioistuimesta löytyy yksi aiheeseen liittyvä ratkaisu, jossa voidaan juuri sitä, voidaanko siirtosäännöillä rajoittaa työvoiman vapaan liikkuvuuden periaatetta.

EY:n tapauksessa 2000:201 puitiin sitä, oliko Belgian koripalloliigassa sovellettavat pelaajasiirtoja rajoittavat siirtoikkunat linjassa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten kanssa. Belgialaisseurojen pelaajasiirrot olivat mahdollisia vain kauden alkua kuukauden mittaisella (15.4-15.5.1996) siirtoikkunalla. Puolestaan muista Euroopan maista pelaajia voitiin palkata 28.2.1996 saakka ja Euroopan ulkopuolelta 31.3.1996 saakka. Belgialaisseura oli palkannut suomalaisen koripalloilijan 28.2.1996 jälkeen ja tämän virheen vuoksi seura oli hävinnyt kauden kaksi viimeistä otteluaan. Kysymys oli ovatko tällaiset liittojen määräykset SEUT 45 artiklan mukaisia. Tuomioistuin katsoi ratkaisussaan, että tällaiset siirtoikkunat olivat perusteltuja kilpailullisuuden säilyttämiseksi

Kyseinen EY:n ratkaisu on ainut aiheesta löytyvä tuomioistuimen ratkaisu ja siinä katsottiin, että siirtoikkunat ovat linjassa SEUT 45 artiklan kanssa, kun ne ovat perusteltuja pelkästään urheiluun liittyvillä syillä. Tuomion ratkaisussa nostettiin esille myös ajatus siitä, voidaanko kilpailujärjestelmän toimivuus varmistaa vaihtoehtoisin tavoin. Ratkaisu on melko vanha ja edelleen on katsottu toimivaksi se, että siirtoikkunoilla turvataan urheilun kilpailullisuuden aspekti. Muihin perinteisiin aloihin verrattuna katsottaisiin tällainen työpaikan vaihtamisen rajoittaminen todennäköisesti SEUT 45 artiklan vastaiseksi, mutta urheilun luonne huomioon ottaen siirtoikkunoilla on edelleen paikkansa, koska syy siihen on puhtaasti urheiluun liittyvä.

³⁷ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s. 9

³⁸ Hirvonen 2011, s. 23

3.3 Kilpailukieltosopimukset

Perinteisillä aloilla työpaikan vaihtamisen oikeastaan ainoa este, voi olla voimassa oleva kilpailukieltosopimus. TSL 3 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan: ”*Työnantajan toimintaan tai työsuhteeseen liittyvästä erityisen painavasta syystä voidaan työsuhteen alkaessa tai sen aikana tehtävällä sopimuksella (kilpailukieltosopimus) rajoittaa työntekijän oikeutta tehdä työsuhteen päättymisen jälkeen alkavasta työstä sellaisen työnantajan kanssa, joka harjoittaa ensiksi mainitun työnantajan kanssa kilpailevaa toimintaa samoin kuin työntekijän oikeutta harjoittaa omaan lukuunsa tällaista toimintaa.*” Tarkoituksena on turvata työnantajan asema siinä mielessä, etteivät työntekijät voi viedä osaamistaan tai liikesalaisuuksia suoraan kilpailevaan yritykseen³⁹. TSL:ssa on kilpailukieltosopimuksen pituus määrätty kuudesta kuukaudesta vuoteen. Urheilijan ollessa työsuhteessa seuran kanssa sovelletaan pelaajasopimukseen työsuhtesopimusta, tähän lukeutuu sääntely kilpailukieltosopimuksista. Tällä hetkellä joukkueurheilijoiden sopimuksissa ei ainakaan tietävästi hyödynnetä kilpailukieltosopimuksia. Muita oikeudellisia ongelmia pelaajien siirtymiseen toki liittyy niin kuin aiemmin käsiteltiin. Kuitenkin kun pelaaja kerran on vapaa siirtymään, ei siirtoa enää kilpailukieltosopimuksella rajoiteta. Urheilussa kilpailukieltosopimus voitaisiin myös tulkita PL 18 §:n vastaiseksi, riippuen toki siitä mitä sarjoja sopimus kattaisi⁴⁰. Työn luonne huomioon otettuna kilpailukieltosopimusten käyttäminen olisi kohtuutonta urheilijoita kohtaan.

Urheilun kilpailullisuutta pyritään turvaamaan siirtoikkunoilla, kuten aiemmin käsiteltiin. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin toisinaan pohdittu sitä, olisiko kilpailullisuus mahdollisuus turvata jollain toisella tavalla. Tähän esitettiin Koskisen, Kunnarin ja Tammilehdon artikkelissa *Pelaajasopimuksen purkamisesta* äärimmäisen mielenkiintoinen näkökulma. Olisiko kilpailukieltosopimuksia mahdollista hyödyntää niin, etteivät pelaajat pääsisi hyppimään seurasta toiseen, jos siirtoikkunat puuttuisivat kokonaan. Sopimusten osaksi voitaisiin ottaa kilpailukieltosopimus, joka koskisi esimerkiksi vain samaa sarjatasoa⁴¹. Artikkelissa esitetty idea on mielenkiintoinen, mutta onko seuroilla tai pelaajilla tarvetta päästä siirtoikkunoista eroon? Voidaan pohtia myös sitä, olisiko kilpailukieltosopimus pelaajien kannalta myöskään parempi ratkaisu kuin

³⁹ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s. 3

⁴⁰ Halila – Norros 2017, s. 180

⁴¹ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s. 13

siirtoikkunat. Käytäntö on tähän kysymykseen vastannut, sillä siirtoikkunat ovat edelleen poikkeuksetta voimissaan urheilusarjoissa.

Tuon maininnan tasolla ilmi vielä yhden sopimusoikeudellisen porsaanreiän, jota seurasiirtoihin käytetään paljon. Nimittäin lainasopimukset eli työvoiman vuokraus on monesti seuralle ja pelaajalle hyvä kompromissinomainen ratkaisu. Pelaajan aiheutuessa omista pelillisistä esityksistään umpikujaan seurassaan on lainasopimus johonkin toiseen seuraan yleensä paikallaan. Näissä tilanteissa sopimusta ei tarvitse purkaa, mutta urheilija pääsee toiseen seuraan, joka on hänen kehitykselleen parempi. Tähän ei kuitenkaan mennä tässä tutkimuksessa tämän syvemmälle.

4 Pelaajasopimuksen purkaminen

4.1 Sopimusten määräaikaisuuden peruste urheilussa

Pelaajasopimusten ollessa työsopimuksia, TSL:n pakottavat määräykset luovat raamit työsopimuksen keston, työsopimuksen muotoon sekä koeajan käyttämiseen⁴². Pelaajasopimukset ovatkin poikkeuksetta määräaikaisia. Kuitenkin TSL 1 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan: ” Työsopimus on voimassa toistaiseksi, jollei sitä ole perustellusta syystä tehty määräaikaiseksi.” Määräaikaisen sopimuksen tekeminen vaatii siis perustellun syyn. Mielenkiintoista onkin se, pystytäänkö pelaajasopimusten määräaikaisuuden perusteltu syy hakemaan yksinomaan urheilullisista syistä. Käytäntöä, sekä oikeuskirjallisuutta tulkiten, määräaikaisuuden peruste pystytään perustelemaan yksinomaan urheilullisilla syillä. Urheilijan työn luonne sekä alan käytäntö huomioon ottaen on tulkittu että nämä ovat laissa määritelty perusteltu syy tehdä määräaikainen sopimus⁴³. Kumman tahansa osapuolen kannalta muu kuin määräaikainen sopimus ei olisi järkevää. Pelaajien on mahdollista kehittyä, nostaa markkina-arvoaan ja päästä pelaamaan korkeampi tasoihin sarjoihin, hyvin lyhyelläkin aikavälillä⁴⁴. Puolestaan joukkueiden on mahdotonta tietää, millaisille pelaajille on tarvetta kahden vuoden kuluttua⁴⁵.

Asiaa ei ole oikeuskäytännössä riitautettu. Sekä seurat että pelaajat ovat yhdessä katsoneet määräaikaiset sopimukset parhaaksi mahdolliseksi kokonaisuudeksi. Varsinkin kun puhutaan urheilusta Suomessa, hyvin monessa lajissa korkein sarjataso ei löydy Suomesta, monen pelaajan tähtäin onkin siksi ulkomaan sarjoissa. Esimerkiksi jääkiekossa Liiga katsotaan monesti nuorille pelaajille hyväksi sarjaksi kehittyä tai kokeneemmille hakea uutta nostetta uralleen. Olisi pelaajia kohtaan kohtuutonta, jos määräaikaisia sopimuksia ei sovellettaisi.

⁴² Rauste 1997, s. 113

⁴³ Halila – Norros 2017, s. 190

⁴⁴ Halila – Norros 2017, s. 190

⁴⁵ Halila – Norros 2017, s. 190

4.2 Määräaikaisen pelaajasopimuksen purkaminen

Määräaikaisilla sopimuksilla on sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Toisaalta ne tuovat turvaa niin työnantajalle kuin työntekijällekkin, kuitenkin niiden purkaminen ei ole ihan yksinkertainen asia. Määräaikaisen sopimuksen purkaminen vaatii painavamman syyn, kuin toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen irtisanominen⁴⁶. Molemmat sopimukset ovat kuitenkin luonnollisesti purettavissa, kun peruste on oikea. Keskeinen kohta, jota tutkimuksessa halutaan tarkastella on työsopimuslain 8 luvun 1 §. Lain sanamuodossa on kaksi mielenkiintoista kohtaa. Ensimmäinen on se, että työsopimuksen saa purkaa heti vain erittäin painavasta syystä. Toinen kohta on se, että rikkomuksen tulee olla niin vakava, ettei työnantajalta voida kohtuudella edellyttää sopimussuhteen jatkamista edes irtisanomisajan pituista aikaa. Mikä on urheilussa riittävä syy purkaa sopimus välittömästi? Entä millainen rikkomus on niin vakava, ettei ole kohtuullista jatkaa sopimusta edes irtisanomisaikaa?

Täytyy muistaa se, ettei urheilu alana ole tässäkään suhteessa täysin verrannollinen perinteisempiin aloihin. Lain esitöitä tutkiessa löytyy käytännön esimerkkejä siitä, mitä on katsottu olevan lain sanamuodon mukainen erittäin painava syy työsopimuksen purkamiseen työnantajan puolelta. Hallituksen esityksessä mainitaan syiksi mm. harhaanjohtavien tietojen antaminen itsestä sopimusta tehtäessä, työturvallisuuden vaarantaminen työpaikalla, liikesalaisuuksien tai kilpailevan toiminnan kiellon rikkominen törkeällä tavalla tai työvelvoitteiden täyttämättä jättäminen jatkuvasti välinpitämättömyyttään⁴⁷. Lisäksi muutamat KKO ratkaisut antavat suuntaviivoja mikä on katsottu riittävän painavaksi syyksi purkaa sopimus välittömästi, sillä jokainen tapaus on erillinen ja rikkeiden kokonaisarviointi on keskiössä. Ratkaisuja ei ole montaa, ja ne ovat melko vanhoja, joten korkein oikeus on näillä muutamilla ratkaisuilla onnistunut ilmaisemaan linjansa riittävän selkeästi. Yksi hiukan tuoreempi tapaus, joka ei koskaan päätynyt korkeimman oikeuden ratkaistavaksi on TPS:n ja Jonne Virtasen välinen sopimusriita⁴⁸. Kaikissa urheiluun liittyvissä sopimusriidoissa täytyy kuitenkin muistaa se, että kyseessä on enemmän tai vähemmän julkinen ammatti ja siksi useat riidoista

⁴⁶ HE 157/2000 vp, s. 29

⁴⁷ HE 157/2000 vp, s. 29

⁴⁸ Ks. Ilta-Sanomat Jonne Virtasen tapaus. Tapauksessa riideltiin siitä, oliko Virtasen epäasiallinen käytös ja runsas alkoholin käyttö työtehtävissä riittävän painava syy sopimuksen purkamiseen.

ratkotaan välimiesmenettelyllä, jonka yksi suurimmista eduista on se, ettei käsittely ole julkista⁴⁹. Loppupeleissä ei voi siis tietää, kuinka paljon eri asioista syntyy riitoja. Korkeimman oikeuden ratkaisu 1993:40 antaa esimerkin siitä, milloin seuralla oli erittäin painava syy purkaa sopimus.

KKO 1993:40, sopimuksessa oli sovittu, ettei yhdistys olisi oikeutettu purkamaan sopimusta millään perusteella, perustuen A:n tekemiin uhrauksiin. Yhdistys oli kuitenkin purkanut sopimuksen, johtuen A:n jatkuvasta laiminlyönnistä velvoitteitaan kohti. A oli mm. ollut osallistumatta harjoituksiin, käyttäytynyt peleissä itse haluamallaan tavalla, joka joukkueurheilussa luonnollisesti vaikuttaa koko joukkueen toimintaan. A oli myös teeskennellyt polvessaan olevan jonkinlaista vammaa. Sopimuksessa ollut lauseke siitä, ettei sopimusta saisi missään olosuhteissa purkaa, tulkittiin niin ettei se päde, jos rikkomus tapahtuu työntekijän taholta tahallaan.

KKO:n lopputulos oli se, ettei A ollut oikeutettu loppukauden palkkaan ja hänen tahallinen velvollisuksiensa laiminlyönti katsottiin riittävän painavaksi syyksi purkaa sopimus välittömästi. Tässä tärkeä kohta on nimenomaan A:n toistuva velvollisuuksien laiminlyönti, yksittäinen tahallinen harjoituksista poissaolo ei varmastikaan olisi riittänyt. Tapauksesta voidaan siis vetää johtopäätös, etteivät yksittäiset virheet ole riittävä syy purkaa sopimusta, vaikka niiden vakavuus on toki otettava huomioon. Toinen hiukan vastaava tapaus KKO 2000:50, jossa puolestaan seuralla ei ollut korkeimman oikeuden mukaan riittävän painavaa syytä purkaa sopimus, vaan se oli purettu väärin perustein.

Seura oli purkanut pelaajansa sopimuksen, johtuen hänen velvollisuksiensa laiminlyönnistä. Pelaaja oli jättänyt yhden harjoituksen ja yhden harjoituksen jälkeisen kokouksen väliin sekä myöhästynyt pelireissulta. Kokous hänellä oli lupa jättää väliin, ja hän oli tunnin aiemmin ilmoittanut myöhästävänsä hiukan pelireissun lähtöajasta, jonka seurauksena ei päässyt osallistumaan pelireissulle. Katsottiin ettei nämä kolme rikettä olleet riittävä syy suoraan sopimuksen purkuun. Yhdistys ei ollut antanut A:lle varoitusta tilanteesta, joten katsottiin että suora sopimuksen purku näiden muutamien rikkeiden vuoksi ei ollut perusteltu. A vaati vahingonkorvauksia ennen aikaisesta sopimuksen purkamisesta. KKO päättyi samaan ratkaisuun kuin käräjäoikeus, sopimus oli purettu ilman riittävää syytä ja A oli oikeutettu vahingonkorvauksiin sopimuksen ennenaikaisesta purkamisesta.

Tämä ratkaisu osoittaa sen, että rikkeiden määrän sijasta rikkeiden vakavuudella on merkittävä vaikutus siihen, katsotaanko, että sopimus olisi oikeutettua purkaa. Tapauksessa rikkeitä oli useampi, mutta ne eivät olleet tyypiltään toistuvia. Rikkeiden luonne huomioon ottaen ne eivät myöskään vaikuttaneet kovinkaan tahallisilta.

⁴⁹ Linna 2019, s. 136

4.3 Urheilulle tyypillisiä kysymyksiä pelaajasopimuksen purkamisesta

Urheilu on alana luonut erilaisia syitä, miksi sopimus voisi olla purettavissa. Tutkitaan muutamia tällaisia kysymyksiä seuraavaksi siltä kantilta, onko niissä ainesta sopimuksen lailliseen purkamiseen. TSL 7 luvun 3 §:ssä säädetään taloudellisista ja tuotannollisista irtisanomis- perusteista. Nämä soveltuvat kuitenkin vain toistaiseksi voimassa oleviin sopimuksiin. Seuran talousvaikeudet tai sarjasta putoaminen eivät siis suoraan anna syytä purkaa sopimusta seuran puolelta⁵⁰. Pelaajakin on oikeutettu sopimuksen purkuun vasta, kun jokin sopimusrikkomus on tapahtunut, esimerkiksi merkittävän palkkarästin syntyminen voisi olla tällainen. Sopimuksessa voi kuitenkin olla jokin ehto siitä, että sopimus voidaan purkaa yhteisymmärryksessä, jos seura putoaa sarjatasoa alemmaksi. Esimerkiksi jääkiekon SM-liigan yleisestä sopimuspohjasta löytyy seuraava ehto: *”Mikäli työnantaja kesken tämän pelaajasopimuksen tietyn pelikauden jälkeen ei urheilullisista syistä jatka pelejään SM-liigassa molemmilla osapuolilla on oikeus purkaa tämä pelaajasopimus päättymään ilman vahingonkorvausvelvollisuutta kyseiseen pelikauteen—”*⁵¹. Lailla ei ole rajoitettu sitä, etteikö urheilullisista syistä purkaa sopimus, voida sopia vapaasti, joten niin kauan kuin se tehdään yhteisymmärryksessä molempien osapuolien välillä, on se hyväksyttävää.

Yksi urheilussa esiintyvä erikoinen piirre on se, että pelaajan taso ei aina ole toivotunlainen. Pelitaitojen riittämättömyys ei kuitenkaan riitä purkamaan pelaajasopimusta TSL 8 luvun 1 §:n nojalla. Pelaajasopimuksessa ei voida myöskään sopia mitään tässä suhteessa lieventävää vaan riski on aina työnantajalla siihen, että pelaajan pelitaidot eivät jostain syystä vastaa oletettua⁵². Tilanteissa, joissa ei olla aivan varmoja pelaajan tasosta, koeajan käyttö on melko yleistä. Joukkueurheilussa se on melko yleistä, ettei pelaaja syystä tai toisesta suoriudukaan odotetulla tavalla. Yleensä uuteen työympäristöön ja uusiin pelikavereihin tottuminen vie oman aikansa. Toki jos pelaaja tahallaan pelaa huonosti on tämä katsottu oikeutetuksi purkuperusteeksi⁵³. Paino on tässä tahallisuudella. Puolestaan jos pelaaja ei pelitaitojensa puolesta pääse kokoonpanoon vaan on jatkuvasti kokoonpanon ulkopuolella ei hän ole myöskään oikeutettu sopimuksen

⁵⁰ Rauste 1997, s. 149–150

⁵¹ Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimuspohja n. d., s.4

⁵² Ks. Rauste 1997, s. 139–140

⁵³ Rauste 1997, s. 141–143

ennen aikaiseen purkamiseen. Tämä yleensä aiheuttaa pelaajalle motivaation puutetta, mutta oikeudellisesti tässä ei ole paljoakaan tehtävissä. Yleensä kuitenkin päädytään jonkinlaiseen ratkaisuun, joka on molemmille osapuolille edullinen, joko puretaan pelaajasopimus yhteisymmärryksessä tai tehdään lainasopimus johonkin toiseen joukkueeseen, jossa on isompi rooli ja enemmän peliaikaa tarjolla.

Kokoonpanon ulkopuolelle jatkuvasti jääminen ja merkittävän vähäinen peliaika, ovat kuitenkin mielenkiintoinen kysymys. Lähtökohtaisestihan tätä ei katsota riittäväksi syyksi purkaa sopimus, jos kilpailu on reilua ja syy siihen, miksi kokoonpanoon ei mahdu on pelkästään pelitaitojen riittämättömyys. Valmentaja saa kuitenkin alan käytännön mukaan päättää kokoonpanon ja niin kauan kuin objektiivisesti katsottuna jalkeilla on paras mahdollinen kokoonpano ei pelaaja voi tästä valittaa⁵⁴. Kuitenkaan kokoonpanon ulkopuolelle jättäminen jatkuvasti ja tarkoituksen mukaisesti syrjivässä mielessä on laillinen purkuperuste⁵⁵. Tämän osoittaminen on kuitenkin asia erikseen. Rajanveto pelitaitojen riittämättömyyden ja siihen liittyvän syrjinnän välillä on kuitenkin vähintäänkin häilyvä. Vähäinen peliaika on myös täysin urheilullinen seikka, joten lajiliittojen sopimuksissa tai yksittäisten pelaajien sopimuksissa on mahdollista sopia tästä, jokin ehto, joka tekee siitä laillisen purkuperusteen. Esimerkiksi kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n säännöissä oli aikoinaan mukana ehto, jonka mukaan, jos pelaaja on pelannut kauden aikana vähemmässä kuin 10 % otteluissa on hän oikeutettu purkamaan sopimuksensa kauden päätyttyä⁵⁶. Tässäkin tapauksessa pelaaja oli oikeutettu purkamiseen vasta kauden päätyttyä eikä kesken kauden. Tällaisen ehdot ovat kuitenkin etenkin nykypäivänä melko harvinaisia, eikä esimerkiksi jääkiekon SM-liigan yleisestä sopimus pohjasta löydy mitään mainintaa peliajan määrästä.

Urheilussa pelaajalla on mahdollisuus antaa vääriä tietoja itsestään, peli- tai loukkaantumishistoriansa valossa. Etenkin kun pelaajia hankitaan ulkomailta, joka on Suomessakin monessa urheilusarjassa melko tavallista. Jos joku väitetty tieto ei pidä paikkaansa ja se aiheuttaa ongelmia esimerkiksi jatkuvat loukkaantumiset voidaan

⁵⁴ Halila 2015, s. 11

⁵⁵ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s.7

⁵⁶ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s.7 käytetty lähde Kansainvälisen Jalkapalloliiton (FIFA) säännöt.

sopimus purkaa oikeustoimilain (228/1929) 31 §:n tai 33 §:n nojalla⁵⁷. Toisaalta työntekijä on oikeutettu purkamaan sopimuksen, jos seura on antanut vastaavasti vääriä tietoja ja tämä pystytään osoittamaan toteen. Väärien tietojen antaminen kummalta tahansa osapuolelta katsotaan lailliseksi pelaajasopimuksen purkuperusteeksi, ja tämä oli myös hallituksen esitykseen kirjattu⁵⁸. Myös Liigan sopimusohjelmassa löytyy kohta siitä, että terveydentilasta tulee antaa vain todenmukaisia tietoja. Tällöin väärien tietojen antaminen on suoraan sopimusrikkomus, joka oikeuttaa myös sopimuksen purkamiseen.

Tärkeänä pidettävä kilpaileva toiminta on sallittu purkuperuste niin perinteisillä aloilla, kuin urheilussakin⁵⁹. Kilpaileva toiminta on kielletty TSL 3 luvun 3 §:n nojalla. Itse urheilullisessa mielessä kilpailevan toiminnan harjoittaminen on hyvin harvinaista, sen käytännön haasteellisuuden kannalta. Kuitenkin kilpaileva toiminta ulottuu myös sponsorisopimukseen⁶⁰. Seuroilla on usein omia sponsoreita ja pelaajilla voi olla omia henkilökohtaisia sponsoreita. Näistä voi syntyä ristiriitoja seuran ja pelaajan välillä. Kilpailevan toiminnan harjoittamisen täytyy kuitenkin olla tahallista ja tietoista, jotta se voi toimia laillisena pelaajasopimuksen purkuperusteena.

Kaikki edellä mainittu pätee pelaajasopimukseen yleisellä tasolla. Yksittäisille pelaajille voidaan lain puitteissa kuitenkin räätälöidä sellaisia sopimusehtoja, joiden nojalla sopimuksen purkuun ollaan oikeutettuja muissakin tilanteissa, nimenomaan pelaajan puolelta. Pelaajan turvaa voidaan siis tässä mielessä laajentaa. Puolestaan seuran puolelta ei voida lisätä purkuperusteita, muita kuin ne, jotka katsotaan lain mukaan riittävän painaviksi syiksi purkaa sopimus⁶¹. Täytyy kuitenkin muistaa se, että jokainen pelaajasopimuksen ennakoinen purkaminen on erillinen tapaus ja niitä tulee arvioida tapauskohtaisesti. Linjanvetoja on hyvä olla ja oikeuskäytäntö onkin niitä tehnyt, mutta loppupeleissä jokainen sopimuksen ennen aikaiseen purkamiseen johtanut rike tulisi

⁵⁷ Halila – Norros 2017, s. 201. Oikeustoimilain 31 §:n 1 momentti: ” Jos joku, käyttäen hyväkseen toisen pulaa, ymmärtämättömyyttä, kevytmielisyyttä tai hänestä riippuvaista asemaa, on ottanut tai edustanut itselleen aineellista etua, joka on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä hän on antanut tai myöntänyt, tahi josta mitään vastiketta ei ole suoritettava, ei täten syntynyt oikeustoimi sido sitä, jonka etua on loukattu. ” Oikeustoimilaki 33 §: ” Oikeustointa, jota muuten olisi pidettävä pätevänä, älköön saatettako voimaan, jos se on tehty sellaisissa olosuhteissa, että niistä tietoisena olisi kunnian vastaista ja arvotonta vedota oikeustoimeen, ja sen, johon oikeustoimi on kohdistettu, täytyy olettaa niistä tietäneen. ”

⁵⁸ Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s. 7–8

⁵⁹ Halila – Norros 2017, s. 199

⁶⁰ Ks. Leo Komarovin yhteistyösopimus ulkomaisen vedonlyöntiyhtiön kanssa.

⁶¹ Schön 2010, s. 142–143

arvioida erillisenä tapauksena. Rikkomuksen vakavuutta arvioitaessa tulisi aina ottaa huomioon ainakin seuraavat seikat, laiminlyödyn suorituksen merkillisyys, rikkomusten toistuminen, työnantajan menettely sopimuksen merkitys sekä onko sopu mahdollinen⁶². Tämän arvioinnin avulla urheilussa sopimusriidat ratkotaan usein välimiesmenettelyllä. Kun tarkastellaan sopimuksen purkamisen perusteita ovat ne urheilijalle hiukan ristiriitaisia. Toisaalta asema on sillä tavalla turvattu, ettei ihan kevyin perustein pelaajasopimuksen purkaminen tule kyseeseen. Etenkin urheilulliselta kantilta ajateltuna kuitenkin pelaaja saattaa joutua sopimuksensa vangiksi.

⁶² Koskinen – Kunnari – Tammilehto 2005, s.5 käytetty lähde Kairinen – Koskinen – Nieminen – Valkonen 2002, s. 596

5 Johtopäätökset

5.1 Tutkimustulokset

Tutkimuksessa tarkasteltiin pelaajan asemaa työsuhteessa kolmen ydinkysymyksen avulla. Millaisen turvan UEL luo urheilijoille, jotka eivät ole perinteisen työturvallisuuslain piirissä? Urheilijat kohtaavat kuitenkin huomattavasti enemmän työtapaturmia kuin perinteisten alojen työntekijät. Miten pelaajasiirrot vaikuttavat joukkueurheilijoiden oikeusturvaan, kun työpaikan vaihtaminen ei olekaan niin ongelmatonta, kuin voisi kuvitella? Kolmas kysymys käsitteli pelaajasopimusten purkamista ja sitä mikä on riittävän painava syy, ryhtyä tällaiseen toimenpiteeseen. Tarkoitus oli asettua nimenomaan pelaajan saappaisiin ja tarkastella heidän asemaansa, sopimuksen heikompana osapuolena. Tarkasteltava tutkimuskysymys oli, millainen on joukkueurheilijoiden asema työsuhteessa. Tutkimuksen alussa tehtiin myös oletus siitä, että pelaajien oikeusasema on heikompi kuin perinteisten alojen työntekijöiden. Lainsäädäntö ei tällä hetkellä pysty vastamaan urheilun ammatillistumiseen tuomiin vaateisiin, ja se on pelaajien kannalta huolestuttavaa. Tarkoitus on pala palalta tutkia, miltä osin väite siitä, että pelaajien oikeusasema on heikompi kuin muilla aloilla työskentelevien työntekijöiden, piti paikkansa.

5.2 Loukkaantumiset

Joukkueurheilijat rajautuvat perinteisen työturvallisuuslain ulkopuolelle ja heille on tätä varten kehitetty laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta. Onko UEL kuitenkaan riittävän kattava vastaamaan kaikkiin ammatin tuomiin haasteisiin? Tutkittiin millaista turvaa UEL luo tavallisissa loukkaantumistilanteissa, tilanteissa, joissa tapaturmaeläke tulee kyseeseen sekä tilanteissa, joissa pelaajasta tulee pysyvästi työkyvytön. Tavallisissa loukkaantumistilanteissa vakuutuksen piiriin kuuluvien tapaturmien lista on kattava. Kuitenkin pelaajien toimien huolellisestikin tapaturmia tämän turvan ulkopuolella tapahtuu. Tästä hyvänä esimerkkinä on se, että jääkiekon SM-liigan yleisestä sopimus pohjasta löytyy kohta, jossa turvataan pelaajan asema muidenkin kuin UEL 2 §:n mukaisen tapahtuman seurauksena.⁶³ Pelaajien kannalta on merkittävä riski, ettei laki ole

⁶³ Ks. Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d., s.15–16

riittävän kattavat tässä suhteessa, koska mikään ei velvoita työnantajaa tarjoamaan laajempaa turvaan, kuin mitä laki velvoittaa. UEL 2 §:n 3 momentissa todetaan se, että aikaisemmat vammat tai rasitusvammat rajataan korvauksen ulkopuolelle ja tämän näen vielä merkittävämpänä riskinä. Etenkin kun puhutaan vakavammista vammoista, saattaa taustalla vaikuttaa liiallinen rasitus tai aikaisempi vamma.

Tapaturmaeläkettä tarkastellessa, kyse on siitä, että ura on urheilijana ohi jonkin tapaturman seurauksena. Monessa tilanteessa onkin näin, että jokin selkeä tapaturma aiheuttaa sen, ettei urheilija pysty uraansa jatkamaan. Näyttökysymyksenä on nimenomaan syy-yhteys tapaturman sekä työkyvyttömyyden välillä. Kuitenkaan aina ei ole selvää, mikä työkyvyttömyyteen urheilun saralla on johtanut, jonka KKO:n ratkaisu 2013:29 osoittaa. Rasitusperusteiset vammat on tässäkin rajattu turvan ulkopuolelle. Pysyvässä työkyvyttömyydessä keskeistä on myös syy-seuraussuhde tapaturman sekä työkyvyttömyyden välillä. Lisäksi tulee tarkastella sitä, onko kyky ansiotulojen hankkimiseen muilla tavoin pysyvästi heikentynyt. UEL jättää tarkasteltujen kohtien saralla puutteita pelaajien turvaan loukkaantumistilanteissa. Täysin puutteellista sääntelyä ei ole, mutta se kertoo jotain, jos seurat joutuvat merkittävältä osin paikkaamaan sääntelyä sopimukseen tuotavilla ehdoilla. Pelaajien kannalta huolestuttavaa on nimenomaan se, ettei mikään velvoita työnantajaa eli seuraa tuomaan näitä osaksi sopimusta.

5.3 Pelaajien siirtyminen

Yksi urheilijoiden uran keskeisimpiä tapahtumia voi olla joukkueen vaihtaminen. Pelaajien ollessa työntekijöitä, tulisi tämän vertautua siis työpaikan vaihtamiseen. Tutkimuksessa tutkittiin millaisia haasteita urheilu tässä suhteessa asettaa pelaajille. Ensimmäinen ongelma, mihin törmättiin, olivat tapaukset, joissa seura ei seurasiirron yhteydessä suostu, syystä tai toisesta vapauttamaan kyseisen pelaajan pelaajaoikeuksia. Toki perinteisilläkin aloilla työpaikan vaihtaminen ei ole aina ongelmaton, mutta tässä ongelma on se, ettei oikeusjärjestys tai laki tunne termiä pelaajaoikeus⁶⁴. Käytännön kautta termi on toki tullut tunnetuksi, mutta missään laissa ei viitata siihen edelleenkään. Tällaiset joukkueen vaihtamisen rajoitukset luovat merkittävän loven pelaajien asemaan. Tulisihan jokaisen olla oikeutettu vaihtamaan työpaikkaa, milloin haluaa, jos se on

⁶⁴ Timonen 2000, s. 11

sopimusoikeudellisesti oikeutettua. Kun laki ei ota asiaa kantaa on tästäkin jouduttu sopimaan sarjojen omissa kilpailusäännöissä sekä sopimus pohjissa, jos on haluttu varmistaa siirtojärjestelmän toimivuus tältä osin⁶⁵.

Toinen erikoinen seikka, joka pelaajien siirtymistä rajoittaa on seurasiirtojen siirtoikkunat. Siirtyminen ei ole siis mahdollista milloin tahansa, vaikka se olisikin sopimusoikeudellisesti sallittua. Ristiriita tässä on se, että pelaajien eli työntekijöiden työpaikan vaihtamista rajoitetaan, vaikka SEUT 45 artiklassa on turvattu työntekijöiden vapaa liikkuvuus EU-alueella. Siirtoikkunat ovat siis ristiriidassa vapaan liikkuvuuden periaatteen kanssa. Urheilun luonne huomioon ottaen on oikeuskirjallisuudessa kuitenkin vakiintunut ajatus siitä, että siirtoajat ovat kilpailullisen luonteen säilyttämiseksi oleellisia. Onkin katsottu hyväksytyksi, että lajiliiton säännöillä voidaan poiketa velvoittavammasta sääntelystä, kun kyse on vain ja ainoastaan urheiluun liittyvistä syistä. Siirtoikkunat, siitä huolimatta, että ne ovat SEUT 45 artiklan vastaisia, on katsottu ainoaksi toimivaksi ratkaisuksi turvata urheilun kilpailullisuus tällä osa-alueella. Työpaikan vaihtaminen ei siis ole tehty pelaajille yhtä helpoksi kuin muilla aloilla. Tässäkin täytyy kuitenkin huomioida urheilun poikkeuksellinen luonne. Toiminta ei tällä saralla voisi olla täysin samanlaista kuin muilla aloilla.

5.4 Pelaajasopimusten purkaminen

Kolmas tarkastelun kohteena ollut kysymys, oli mitkä ovat riittäviä syitä purkaa pelaajasopimus. Pelaajasopimusten ollessa määräaikaaisia ne vaativat TSL 8 luvun 1 §:n mukaan erittäin painavan syyn sopimuksen purkuun. Hallituksen esitys antoi käytännön esimerkkejä siitä, mitä tällä lainkohdalla tarkoitetaan. Oikeuskäytäntö nosti puolestaan sen esille, että purkuperustetta tarkastellessa tulee aina huomioida virheen vakavuus, sekä virheen toistuvuus. Yksittäinen, vakavuudeltaan tavanomainen virhe ei riitä laissa määritellyksi sopimuksen purkuperusteeksi. Pelaajien kannalta työnantajan purkuperusteet eivät ole millään lailla kohtuuttomia, vaan sopimuksen purku vaatii aidon syyn.

⁶⁵ Ks. Jääkiekon SM-liigan yleinen sopimus pohja n. d.

Toisaalta se tosiasia, että pelaajasopimukset ovat poikkeuksetta määräaikaista asettavat pelaajat vaikeampaan asemaan kuin muilla aloilla. On kiistatonta, että työnantajan on vaikeampi purkaa määräaikainen työsopimus, mutta niin on pelaajankin. Se luo omalla tavallaan turvaa pelaajille, mutta toisinaan käy myös niin, että joudutaan sopimuksen vangiksi juuri sen takia, ettei pelillisiin syihin vedoten pystytä sopimusta purkamaan. Urheilun luonne huomioon ottaen on määräaikaiset sopimukset katsottu ainoaksi järkeväksi vaihtoehdoksi.

5.5 Yhteenveto

Tutkimuksen alussa luotiin oletus siitä, että pelaajien asema työntekijöinä on heikompi kuin muilla aloilla. Tutkimukseen perustuen voisi sanoa tämän pitävän paikkansa. Haasteen monessa tilanteessa luokin urheilun luonne, on miltei mahdotonta asettaa työntekijät täysin saman vertaiseen asemaan kuin muilla aloilla, jos ala on toiminnaltaan ja luonteeltaan täysin erilainen. Kuitenkin lienee turvallista sanoa myös se, että lainsäädäntö ei ole riittävän kattava kattamaan urheilun luonteen tuomio haasteita työntekijöiden näkökulmasta. Alan luonne kun on kovin erilainen muihin verrattuna, tulisi luoda sääntelyä, joka vastaa alan tarpeisiin paremmin sekä huolehtii sen työntekijöiden oikeuksista. Kyse ei ole kuitenkaan kovinkaan pienestä toimialasta. Liian moni tärkeä seikka jää seurojen ja pelaajien välillä sovittavaksi niin kuin he parhaaksi näkevät. Pelaajat ovat kuitenkin näiden sopimusten heikompi osapuoli. Toistaiseksi lajiliittojen tekemissä yleisissä sopimus pohjissa on tarjolla kattavampaa turvaa, kuin mihin laki velvoittaa. Ongelma piilee kuitenkin siinä, kuinka kauan seurat ovat valmiita tarjoamaan tällaista kattavampaa turvaa pelaajille erilaisia haasteita vastaan, kun laki ei tähän velvoita. Tämä on pelaajien kannalta huolestuttavaa.